

Ara 80 fill.

Hirlembélyeg használatát a bratislavai postáigazgatóság 25.857/III. a - 25. 28. X. 25. szám alatt engedélyezte. Podávaci poštový úrad Nitra.*

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként.
Előfizetési ára egész évre 40 Ks, félévre 20 Ks
Külföldre 60 Ks. évenként.

Alapította: Dr. TÓTH JÁNOS.
1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISY LAJOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nitra, Plarista-utca 22. szám, földszint.
Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.

Negyvenkilencedik évfolyam

36. szám

Nitra, 1941. szeptember 14.

Magas német vendég Nitrán.

Kisboldogasszony napján ünnepélyes negyedórát élt át városunk, mely feljes díszben, nemzetiségi kihangsúlyozással várta dr. Frick német befűgyminisztert. A közönség már jóval a miniszter megérkezése előtt elfoglalta helyét, az iskolások pedig fáradhatatlanul rázták a szlovák és német papírzászlócskákat. A városház főtoronyán büszkén, öntudatosan lengett a német horogkeresztes zászló.

Minket a fegyvelmeztség és a csendes ünnepélyesség lepelt meg. Az államrendőrség kifogástalanul végezte rendfenntartó kötelességét. A közönség önmagát fegyvelmezte és így nem került rendezavarásra a sor. A hosszú várakozási időt a nitrai önkéntes tűzoltók zenekara kifogástalan játékkal megrövidítette és tette elviselhetővé. A zenekar a legutóbbi időben sokat fejlődött és szorgalma, kitartása dicséretet érdemel. Háromnegyed egy órakor megérkeztek a szép bírodalmi autók, melyek hozták a magas német vendégeket. Dr. Frick befűgyminisztert Mojto kormánybiztos üdvözölte német nyelven, aki megköszönte a szívélyes fogadtatást, majd elépelt a katonai díszszázad előlé. Ezzel aztán befejezést is nyert a fogadtatási ünnepély. A magas német vendégek ezután díszében vettek részt, melyet H a s s í k zsupán adott a vendégek tiszteletére. A díszében, melyen mintegy százharminc szlovák és német előkelőség vett részt, több felköszöntő hangzott el.

Kerüljük az erőszakot!

Ismerünk embereket, akik egyéni akcióknak szeretnek hivatalos színezetet adni. Értékelné tudjuk a leleményességet, az üzleti szellemet, de ugyanakkor elítéljük az erőszakoskodást, a helyezetek pillanatnyi ügyes kihasználását.

Nemcsak nálunk, de az egész világon szokássá vált, hogy bizonyos ünnepélyes pillanatok, évfordulók, szeretnek képen, szoborban, festményben, plakétben megörökíteni. Ez azt a célt szolgálja, hogy a kérdéses dátumok feledésbe ne menjenek. Ha az eladott képek, szobrok, jelvények jövedelme az állam pénztárába vándorol, akkor ezt az akciót minden polgárnak támogatnia kell. De azt vagyunk kénytelenek tapasztalni — különösen Nitrán — hogy egyes emberek ezeket az al-

kalmakat önző érdekek szolgálatába állítják és erőszakos módon lépnek fel, mint-ha ezen fellépéseket egyenesen az állam érdeke irná elő. Megállapítottuk, hogy ezeknek a fellépéseknek nincs törvényes alapjuk, mint annak sem, ha valakire rá akarják kényszeríteni, mikor és mennyi szobrot, képet, jelvényt kell vennie. A vásárló készséget az ember zsebe irányítja és nem egyes „hazafiak” üzleti érdeke. Éppen azért arra kérjük az illetékes hatóságokat, nézzenek utánuk azoknak az embereknek, akik minden nemzeti, vagy más ünnepi dátumra kitalálnak valami „megvenni valót”, hogy anyagi helyzetükön fölös módon javítsanak és tartózkodjanak a „muszáj” szó gyakori használatától.

Egy haláleset margójára.

Ma, mikor a világot rengető események egymást kergetik, mikor zúgnak a történelmi színhátszás hatalmas tölgyei, ugyan ki veszi észre egy patriarchális korban levő öreg ember csendes, szinte nesztelen kimulását?

A napokban hunyt el Nitrán életének 86-ik évében Csillaghy György volt főispán, földbirtokos. A halálesetről alig értesült valaki, hisz azok a kevesen, akik ismerik, úgyis látták az eljövendő véget, azok pedig, akik a mai Nitrát alkotják, vajmi keveset tudnak a múlttól és arról, ami nekünk kedves, ami életünket jelenti.

Csillaghy Györgyöt a tisztesség, a becsületes munka jellemezte. Elhagyatottan, árván halt meg, megköszönte a nélkülözés keserű kenyerét, de gerince egyenes maradt egész halála napjáig. Vagyonát különféle megrázkódtatások és üldöztetések következtében szerlefosztott, úgy, mint ősszel a vénasszonyok nyara szokott. Még azok is elfordultak tőle, akiket évtizedeken át támogatott, akik aztalanál ettak. A szegény emberrel nem igen szoktak barátkozni, attól tartanak, hogy mindig kérni fog valamit.

A magyar kisebbség érdekében ismét kidőlt egy hatalmas, büszke tölgy. Veszteséget csak azok tudják felmérni, akik ahhoz az erdőhöz tartoznak, melyben az elhunyt büszke tölgy volt.

Tanonc felvételik. Lapunk nyomdája tanoncot keres azonnali belépéssel. Feltételek: a 16 ik életév betöltése, tökéletes szlovák és magyar nyelvtudás, a középiskola négy osztályának elvégzése.

Esti csónakázás.

Az illatos hársak lombkoronáin át Merengve hallgatom a szellő zúgását,
Míg lenn a völgyben a tajtékos habokon,
Ég és a föld között sikamlík csónakom.

Távolból harang szól, szeliden lágyan kong,
Kósza felhők mögött bujkál a holdkereng,
Fekete madárka röpköd a fáj felett,
Árnyként suhanja át a sötét végtelent.

Ott fönna a partfokán, reszkető bakrokra
Ápró fénybogarok szállnak imbolyogva,
Komoran néz alá a büszke hegytető
— Csücsán meséket szó a lomha sziklakő. —

Szörnyű meséket szó, vérrel, jajjal tele,
Hangja mint a vihar zúg a sötét éjbe,
Letépi a leplet milliók bánatárul,
Nyomában ezernyi fájó seb föllárul.

Fölsír a csendes táj, reszket a fa lombja,
Riasztó árnyképek járnak ide s tova,
Loesög a habzó víz, imbolyg a csónakom,
S az éj titkos szavát merengve hallgatom.

Bájos, fönséges a nyugalomnak éje,
Lelkemet betölti üde lehellete,
Varázsa elbűvöl, mély csendje elragad,
Nyomasztó gondok közt békéts nyugalmat ad

Repülj a hős vízen, repülj kis csónakom
Oda, hova lelkem babonás vágya von,
Amerre napfény van s örök a kikelet,
Ahol nem dül boszú, testvérharc s gyűlölet.

Száguldj kis csónakom, a csend kisér, dalel,
Amíg bolygó vágyam partot ér valahol,
Abban a szebb, csodás, elvesztett világban,
Hol a szívek mélyén szeretelforrás van.

Éjfél ut az óra, — az idő hogy eljár —
Meghílt kicsi fészkeim bízton haza vár már,
Horgonyt vetek s érzem, nem fúj úgy a lelkem,
Az éj szent esendjében nyugalomra leltem!
Bereczky Károly.

Polgárok - Katolikusok!

Legyetek tagjai a „SVOJ POMOC” (önsegélyző) című nitrai temetkezési szövetkezetnek, ahol mérsékelt tagsági díj befizetése mellett biztosítjátok úgy a magatek, mint gyermekeitek anyagi érdekeit.

Különösen a város és vidék szegény lakosainak ajánljuk a belépést.

Közelebbi felvilágosítást a szövetkezet Hlinka-ucca 18. sz. alatt lévő irodájában (Főtrafik épülete) lehet nyerni.

Slovák Népbank, fiókja Nitra

(azelőtt Nitrai Népbank, r. t.)

beteteket elfogad, kölcsönöket közvetít előnyös feltételek mellett, valamint minden üzletösszeköttetéseket lebonyolít.

ANNO 1641...

(GAIBL bratislavai kanonok könyve nyomán).

Háromszáz év előtt — 1941 nyarán — rendkívül érdekes esemény zajlott le Bratislavában. Erről 1910-ben könyvet írt Gaibl M. Sándor bratislavai apátkanonok. Könyve nyomán — a nem mindennapi évforduló alkalmával — mi is ismertetjük. (A könyv címe: Narratio Rei Admirabilis.)

Bratislavában élt egy Klement János polgár, kit a nép „szilvás parasztnak” nevezett. Sokat járta a templomokba és mint áhítatos ember 60 éves korában meghalt.

Sokan azt beszélték, hogy a férfiú megjelent előtük halála után.

Különösen Fischer Regina 19 éves hajadon előtt jelentkezett ismételtén. Fischer Regina a Gmünd melletti Hallstattból, a régi Ausztriából származott és éppen úgy, mint Klement, buzgó katolikus volt.

Első ízben 1641 július 29-én Hallstattban éjjel előtt jelent meg a hajadon előtt. Háromszor ráütött ágyára. A leány elbeszélése szerint aggastyán külseje volt, fehér lepelen. Egyideig hallgatott, aztán eltűnt.

Nemsokára a lányt nagynénjéhez Bratislavába hívták, családi ügyben. Itt aztán hetenkint kétszer is volt kénytelen elszemvedni Klement látogatását.

A jámborlelkű hajadon kétségbeesésében egy szerzeteshez fordult. Ez tanácsolta, hogy a „szellemet” e szavakkal fogadja: „Mindem jó lélek dicséret az Urat”.

Engedelmeskedett, mire a „szellem” így felelt: „Igenis, dicsérni fogom az Urat!” Felbátorodva kérdezte Regina, mit tehet érdekében?

Az alak könyörgött:

— Kedves lányom, az Isten szerelméért kérlek, keresd fel feleségemet! Mikor még éltem, megígértem, hogy megfestetem Szűz Mária képét. Minthogy fogadalmam nem teljesítettem, nem találok nyugalmamat a sírban. Feleségem adjon át neked 200 forintot e célra.

Minthogy Regina attól félt, hogy a „szellem” nem mond igazat, nem szólt semmit nagynénjének. A „szellem” azonban nem nyugodott, egyre ostromolta kérelmével. Végül is a lány azt mondta:

— Azt sem tudom, ki vagy?

Mire a szellem így szólt (a társalgás némelyül folyt le):

— Zwetschenbauer Klement vagyok.

A hajadon aztán felkereste az özvegyet és eleget tett megbízatásának. Az asszony megtagadta a kérelmet, nem adta át a pénzt.

A „szellem” tovább üldözte a megszeppent lányt és mikor ez egy ízben ridegen rátámadt: távozzék, a „szellem” arcon ültette a lányt, hogy ez azt hitte, betörték a fejét. Orrából, szájából megeredt a vér.

A lány másnap is eszméletlen maradt. Mikor a „szellem” ismét felkereste, a lány arra kérte, adja „látható jelét” annak, hogy ott volt.

A „szellem” erre megérintette a lány jobb karját. Azonnal hólyag keletkezett ott, mely oly fájdalmas volt, mint egy égési seb. Ezenkívül a „szellem” kétszer egymásután egy szövetbe, majd egy vasaló deszkába égette be jobb kezét. A kéz vonalait ott láthatók ma is. Feltűnő, hogy a férfias kéz milyen kicsiny és hogy valóban Klement kezének lenyomata, mert Klementnek valaha egy sebész lemetszette mutatóujját és a

lenyomaton sem látható ez az ujj!

Végül is a nagynéni teljesítette a lány kérelmét megfestette a képet. Mikor a „szellem” utoljára megjelent a lány előtt, boldogan kifeleltette, hogy meg van váltva.

Benyovszky Károly, az ismert bratislavai író egy Lipcsében 1930-ban megjelent könyvében („Sagenhaftes aus Alt-Pressburg”) külön fejezetet szentel e mondának. Szerinte a lány nagybátyja nem képet, hanem szobrot ígért. Ezt a szobrot 1642 június 27-én helyezték el a dómtemplomban. Ma is ott látható, a dómtemplom Mária-oltárán.

Ilyen vagyok én!

Egy nitrai nagyon gazdag ember igazi életének, tetteinek keresztmetszete.

Hogy kibontakozzék egy nagyon gazdag ember egész egyénisége, jelleme, gondolkodásának sajátossága, szívének zordsága és hallatlan önzése, egy — talán nagyon is ismert — adomát mondom el.

A mulmilliomos ember éppen az ebéd közben volt és kitűnő étvággyal fogyasztotta több fogásból álló ebédjét, hogy aztán egy drága szivar bodor füstfelhőjébe burkolózzék, mikor az ajtó küszöbén megjelent Jean, a háziszolga.

— Méltóságos úr kérem, az ajtó előtt egy rosszul öltözött ember áll, aki bebecsátást kér. Az arca nagyon infelligens, nem közönséges kéregető.

A nagyon gazdag ember kíváncsi lett és parancsot ad, hogy a solga a kéregetőt beereszse.

A jövevény illedelmesen köszön, majd megszólal:

— Tanár ember vagyok, kérem. Elvesztettem állásomat és nem tudok elhelyezkedni. Bátyámat, aki támogatóm, halálra zúfta a villamos. Feleségem súlyos beteg, olyan szegény vagyok, hogy még tejet sem tudok adni neki. Kérem megértését és támogatását.

A milliomos hátradőlt a széken, nagyot házott a szivarból, szívére tette a kezét és intézkedett:

— Jean, dobd ki ezt a szegényt, szerencsétlen embert, mert megszakad a szíve.

A napokban hűnyit el egy általánosan ismert, megbecsült nitrai polgár, kinek élete a tisztesség, becsület sánpárján örlődött fel. Valamikor jobb napokat látott, tekintélyes vagyon felett rendelkezett, társadalmi vezető szerepet töltött be, a megye legnagyobb ura volt. Lassan egészen elszegényedett, személye a családi tragédiák központjában állt, egymásután dültek ki melőle a támogató tölgyfák. Az utóbbi időkben bizony bekopogtatott hozzá az inség. A megszorultság azt a tanácsot adta neki, hogy forduljon egyik nitrai ismerőséhez, a milliomos földbírókoshoz, akinek azelőtt sok szíveséget tett.

A milliomos ember, mikor értesült a főnkremeni, tehetetlen ember haláláról, így érzékenykedett:

— Nagyon sajnálom az öreg urat. A tisztesség mintaképe volt. Itt nekem, hogy segítsek rajta. Olyan szép volt ez a levél, hogy eltettem emlékül. De kérését nem teljesíthetem, mert ugyanakkor gyengélkedtem. Most, mikor segíteni akarlam rajta, akkor meghal. Hát nincs nagy pechje a szegénynek?

Ez a nitrai milliomos vadászatokat is szokott tartani. Csak kimondottan jó lövőket szokott meghívni. Mert nála a vadászat nem kedvtelés, úri szórakozás, hanem üzlet. A vadászok az egész napi robotolás után egy ösztövért nyulat szoktak fáradságmegváltás címén kapni.

Egy időben nagyon drága volt a nyúl-bőr. Drágább, mint maga a hús. A vadászat után a vadászok nyúzott nyulakat kaptak, a bőrt a milliomos úr, a házigazda tartotta meg magának.

A nitrai nagyon gazdag öreg úr minden nap el szokott járni a kávéházba. Itt fogyasztja el uzsonnáját. A süteményt, meg atojásokat magával hozza, itt főzeli meg őket. Így sokkal olcsóbb.

Ma mindenki árja szeretne lenni, még az is, kinek legközelebbi őse hadilábon állt a szeniell vízzel.

A nitrai nagyon gazdag ember, aki csak két évtizeddel ezelőtt hajította le fejét a szentelt víz előtt, szörnű módon büszke „árja” voltára. A napokban az uccán megállította őt egy szegény zsidó házaló. A kitért nagyon gazdag ember magából kikelve támadt rá a szegény zsidóra:

— Azt kikérem magamnak, hogy engem egy közönséges zsidó az uccán megállítson és velem szóba álljon. Rögton a bőrönbe juttatom.

Ezt egy olyan ember mondja, kinek nevével még ma is a zsidótemplom falán találkozunk alapítói tag minőségben. Az egyik pad pedig reménytelenül várja őt, mint a hitközségi adó pontos fizetőjét.

Tovább folytathatók a nitrai nagyon gazdag ember tetteinek felsorolását, mely megmutatná teljes egészében azt az embert, aki évtizedeken keresztül egyedülállóan uralta a helyzetet, korbáccsal a kezében basáskodott, jogtalankodott, rátaposott a munkás fejére, mert ő elérhetetlen volt. Kezében a hatalom jogarával kormányzott, mert a mindenható Pénz-Öfelsége trónusán ült. Ahol csak megjelent, mindenütt halk moraj fogadta, mely nem is az embernek, hanem annak a vagyonnak szólt, mely a háta mögött állt és melynek fényében generációk sülkereztek. De ez a hatalom csak a nagyon gazdag embernek és hozzátartozóinak osztott meletet, hideg jég-hegy volt mindenki számára, aki közelébe jutott. Mert örök igazság az, minél több földi jóban van valakinek része, annál kevesebb lelki megelégedés osztályosa.

Nincs borzasztóbb, ha valaki nagy vagygon ellenére sem tud segíteni a szenvedőn és nem tud örülni a megsegített örömeinek...

Kirakat-cenzúra Nitrán! A hatóság rendelkezésére szigorú cenzúra alá vetették az összes nitrai fényképészeti kirakatokat és a többé kevésbé szeméremserio képeket eltávolították. Midőn ezen üdvös intézkedést megnyugvással fogadjuk, teljesen érthetetlennek tűnik fel, hogy a nitrai Dunabank épületén Horn fényképész kirakataiban egy nagyított kép látható, mely egy ruhátlan zsidóleányt ábrázol Bizonyára elkerülte a cenzor figyelmét!

Tanoncot keresek! Cim: Hudec Emil asztalosmester Nitra, Káptalan u. 8. Ugyanott két asztalossegéd is elhelyezést nyerhet, akik a furnir-munkákban jártasak.

Vasárnapi levél

Ne legyezzük egymás hiúságát!

Mi, akiket a sors ennek az államnak keretel közé szorított, akik teljesen elszakadtunk a határokon túl élő faji testvéreinktől, egészen sajátos kisebbségi életet élünk. Magunk formáljuk sorsunkat, örközünk nyelvünk tisztasága felett, de ugyanakkor észre sem vesszük, hogy ez a nyelv már nem tiszta, benne megtalálható, fellelhető a nyelvi keveredés konkolya. Mi magunk csinálunk kisebbségi irodalmat, van sajátos nyelvünk is, melyet odaát alig ismernek. Vannak írónk, költőnk, akik derekas szorgalommal írogatnak meglévő lapjainkba, élesztgetik a szívek mélyén meghúzódó érzés-lüzeket. Időközönként egy-egy szlovenszkói magyar könyv is napvilágot lát, mert hisz a vállalkozó kedv megmaradt, melyet nem utolsó sorban a hiúság, felülnési vágy tüze éleszt.

Le nem tagadható, hogy tehetséges írónk, költőnk, publicistáink vannak, kiknek irodalmi munkásságára idegenben is felfigyeltek. De olyan könyveket is kapunk a szenzációs feltárlás közveitítésével asztalunkra, melyek a dilettantizmus legszebb virágai. Csak az a csodálatos, hogy ezeket a kritika a jószág, szépség köpenyegébe bújtatja mindenkinek ajánlja, ahelyett, hogy őszintén megmondaná: magyar festőrem, kár a pénzért, kár a szemrontásért. Az „írónak” meg megüzzenné, hogy kár a fáradságért, éppen olyan meddő kísérletezés ez, mintha valaki a kopár sziklán gabonaföldet akarna teremteni.

Hogy valaki jó író köllő legyen, ahhoz még nem elégséges, hogy valakinek apja, anyja a felsőbb tízerekhez tartozzék. A származás előkelősége még nem oszt és ad agyvelőt és tehetséget. Még az a körülmény sem avat fel valakit íróvá, ha valakinek anyagi helyzete megengedi az írást és könyvtáradást. Ennek tulajdonítható, hogy a szlovenszkói magyar piacra olyan sok a kontár, tehetség nélküli munka, melyek mégis az elismerő kritika rózságyón fekszenek. Az igaz, szókimondó kritikára szükség van, mely gyomlál, öntöz, nyeseget és nevel. A jó kritikával takarékoskodni kell, nem szabad azzal könnyelműsködnünk, mert foglalt van akkor, mikor szükség lenne rá.

Megfigyeltük, hogy a kisebbségi írók, művészek, táborokba tömörültek. Ezek a táborok sokszor — még ha egy kultúra katonái is — kiméltelen harcot vívnak egymással, igyekeznek egymást az érvényesülés húsos-fazekától elűzni. Az egy táborhoz tartozók természetesen ösztönösen összetartanak, élnek, halnak egymásért, kötelelességszerűen agyontömjénezik egymást és géniusszá léptetnek elő mindenkit, aki hozzájuk tartozik. Péter azért ír, hogy Pál agyondicsérje és nyaka köré a halhatatlanság babérkoszorúját fonja és megfordítva. A közönség pedig gyanútlanul nézi és olvassa ezeket a kritikákat és csak a „mű” elolvasása után ébred annak tudatára, hogy a könyvnek semmi köze sincs az irodalomhoz és a kisebbségi élethez.

Az igazi értéket ápolni kell, hogy az

megmaradjon, az értéktelen szellemi gazi pedig meg kell semmisíteni, hogy aranka módjára ne fojtsa meg a fejlődést. De mindenek előtt tekintettel kell lenni a magyar közönség zsebére is, mely gyakran beugrik és éppen a legyezgető kritika következtében klábrándul a „kisebbségi magyar irodalom remekeléből”.

Risnyovszky Endre.

Vidéki cirkusz.

A muzsikusok.

Egy kis idegen léglő. A belépéshez három kell: összetört, hányt-velett élet, két jó erős kar és némi szerény zenetudás. Legfontosabb a második feltétel, mert ezeknek az embereknek feladata a cirkuszi ponyva felállítás. Villámgyorsan kell ennek történnie, jól kell ismerni a sátor szerkezetét, minden szögnek, minden lécnak meg van a maga heije. A cirkusz délelőt érkezik és este már játszani kell. A sátrat ezek a muzsikusok verik, akik este ott ülnek a kiszögellő, emeleti páholyban. Amint elnézem arcukat, megannyi regény káprázik el előttem, diákos romantikától mord tragédiáig. A cirkusz nem kérdez, mindenképp befogad ölébe, akit használni tud és akire szüksége van.

Izzadó jegesmedvék.

Keresve sem lehetett volna irtózatosabb ellentétet találni. A kánikula a szó legcélszerűbb értelmében elérte forrponját és odabenn, a füledt, elzart ponyva alatt, ha lehet, még nagyobb a hőség. Az emberek elbágyadva kigombelkoznak, mikor beteretnek egy csoport jegesmedvét. Ezeknek az állatoknak rendes éghajlatuk a szibéria, vagy még följebb, sarkvidéki. Legjobban érzik magukat 40–50 fokos hidegben, de nem tiltakoznak a még gyilkosabb fagyok ellen sem. Szegény medvék! Amíg jelenlétük szemmel láthatólag legyezve hatott a közönségre, ok félig dögölköten, érzéketlenül bámultak a semmibe. Ösztönyszerűen próbálták a sok ezerszer ismételt idomítás szerint ide-oda futni, hordok tetejére cammogni és lejötkön legurulni, de ezt közömbösen csinálták, felolvadtak a semmibe és lelkükkel ott voltak a kamesalkai jégtáblákon, hol most olyan kellemesen hűvös lehet.

Kínai csoport.

Mandulaszemek, sárga arcszín, lehetetlenül apró lábak — ezek bizony valódi kínaiak, habár ös-berlini tájszóval beszélnek — nem ill, hanem a sziget strandon, ahol délután hallgattam őket. Család. Apa, anya és két lánygyermek. Két kis kínai baba, az iparművészet remeke. Olyan fiatalok és máris kínaiak. Egyensúlyozó művészek. Néhány perc alatt ér véget mutatványuk, melyet alighanem sok éven át tanultak. Rastelli, a világ legnagyobb egyensúlyozó művésze kerek tíz évig gyakorolt egyszerre tizenkét labdával, amíg biztos volt dolgában. Addig nyolc labda volt a legtöbb. Csak tíz év múlva mert fellépni, addig naponta reggeltől estig a labdákkal foglalkozott. Életéről feljegyezték, hogy a 35 éves korában elhunyt híres artista sokszor ebéd közben felugrott, hogy folytassa a labdák ördögös játékát. Az volt a jel-szava, hogy az emberi test mindenre képes, csak akarni kell. Most, a másvilágon el-ünödhet azon, érdemes volt-e?

A törpék.

A cirkusznak két törpéje van. Az egyik Nitrához közeli faluban született. Magyar fiú, természetesen sok más nyelven is tud, bejárta a világot Amerikában is volt. Statisztikusok feljegyezték, hogy a legtöbb törpe magyar származású. A másik törpe viszont most nem kaphat szerződést Németországban. Kedvesek, ugra-bugrálnak, a fiatalok kedvencei, jóllehet semmi különöseket nem tesznek, csak okvetlenkednek, földhöz csapják őket stb. Előadás után ép akkor kerültem az utcára, mikor a magyar törpe egy óriási fermelű cirkuszi munkás kíséretében távozott. Hirtelen eléje toppant egy nitrai csemele, vigan feléje üvöltözve: — Szervusz, hová méssz?

A törpe még arra sem méltatta, hogy végignézzem rajta. Megvetően elfordult, egy művész göggyével.

Az elefánt nem felejt.

Nem felejt el, ha valaki megbántotta. Egy Bécsben szereplő cirkuszbán az egyik alkalmazott minden ok nélkül megszórt egy elefántot. Hetek múlva, mikor a cirkusz már Budapesten volt, került az illető az elefánt közelébe, amely nyomban olyat vágolt rá ormányával, hogy kórházba kellett szállítani. De az elefánt a jót sem felejt el. Amint most körbe jár, finom orrával végigszimatolja az első sorban ülőket, akiktől cukorkát, csokoládét kap. Megjegyzi, kitől, amikor visszatér, már várja az ajándékot és csalódom néz körül, ha üres ormány-nyal kénytelen tovább ügeln. De bármennyire falánk is legyen, tudja, meddig mehet. Egy kis fiú vállig kínálja csemegéjével, már-már odanyúl, mikor az igazgató a porond közepére parancsolja. Habozás nélkül ott hagyja a cukrot és teljesíti köteletségét.

A tigrisszelidítő.

Inkább oroszlánszelidítőt szokás mondani, de mit tegyek, ezúttal nincs oroszlánja, csak tigrise. Állítólag ez még veszedelmesebb fenevad, mert alattomosabb és nehezebben fékezhető meg. Idősebb, szikár férfi jár-kele a ketrecben, csattogtatja korbácsát, rendez, majd ismét szanaszét dobálja az állatok leülletésére való lapostetejű fagúllakat. Nem érdekelnék a fardai tigrisek, inkább a férfi figyelem, a szemét. Ez minden idomítás titka. A hidegen csillogó, megbillineselő szem: az akarat. Egyszer, bécsi artista kávéházban találkoztam egy híres oroszlánszelidítővel. Fekete kávé volt előtte, azt kavarta. Abban, amint a kanalat fogta és a cukrot szétmorzselta, annyi erő, férfiaság és elhatározottság volt, hogy beláttam: csak egy oroszlánszelidítő ihatta így kávéját. Néhány nap múlva az utcán találkoztam vele, két ember támogatta, arcán rettenetes harapás sebe, alig vonszolta magát, klsérői nélkül bizonyára összeesett volna. De szeme, amint rámmeredt, a régi, büszke, hajthatatlan volt, azt nem tudta megfőlni a vadállat szörnyű állkapcsa.

Erőművészek.

Férj, feleség és minthogy a hasonlóság nem csálhat, a férj öccse. Háromszög erotika nélkül, csak egy hosszú pózna költi őket össze. A férj homlokára rakja a póznát, melyen előbb a nő, aztán az öcs mászik fel, hogy odafenn, a szabad levegőben táncoljanak, mialatt a férj fejét tőri azon, hogyan tartja el az egész családot.

A ludányi-lodáni várkastély.

Nitravármegye területén kevés vár, illetve várkastély van és még ezen kevés között is teljesen ismeretlen a ludányi vár. Szerémi-Ernyei munkájában a ludányi vár ismeretlen helyen fekvőnek van felüntetve, nem csoda, mert Szerémi idejében helyiségei a tulajdonos jóvoltából kovácsműhely céljaira szolgáltak, majd később a földreform alkalmával a körülötte levő földekkel egyetemben fel lett parcellázva. Elég gondot és fáradságot okozva új tulajdonosának, azzal, hogy a felhalmozott költörmeleket művelésre alkalmassá tegye, vízárkait betömje és a várkastély 1 és fél mt. falait lakhatásra alkalmassá tegye. Most, hogy a várkastély teteje villámcsapás következtében leégett, mert a villám évenként többször csap bele, az elmúlt évben szent János szobrának alapzatát rongálta meg. Azelőtt meg a fákat vette sorba, úgy hogy azokat ennek következtében kivágták, de a kivágott fákra világosan észlelhetők a villámcsapás nyomai. Ezen körülmény okozta, hogy tulajdonosa nem talál nyugtot a villámlátogatta helyen és új házba költözik, jóllehet elég pénzt investált a felépített gazdasági épületekbe, amely nincsen annyira kitéve a villámoknak.

Kézai krónikája szerint a Ludány-nemzetség Túrócmegeyéből ered, ahonnan a tatárjárás után, mivel az ottani népekkel örökös súrlódásaik voltak az 1246. évben IV. Béla király Leustáchnak (Bohema) Ludányon kívül adományozza Vágvecsét, Mezövecsét, Kis- és Nagykelecsényt, Zoboregyházát, Repen, Hurka Harranuk, Réthy Kumink Seden, Bústelek, Knesd, Tari, Berencs, Felső-, Alsókér, amelyhez később megszerették Csermenyl, Zsigárdot, Kend földjét és Hrabort, Chobayt. Ezen Bohma Gyurk fia volt, kinek öccsétől szintén Bohmolól Péter király vette el birtokait, amelyeket IV. Béla adott csak vissza.

Biztos és az eszközlött ásatások teljesen igazolták, hogy ezen nemzetség már az Árpád-korban várkastéllyal bírt, mely később a hadászati igényeknek nem felelt meg többé, azért Zsigmond király „Ladislao filio Petri filii Synka de Ludán várépítési engedélyt ad arra a helyre, ahol jelenleg is várkastély áll.” Ezt kiűntetésükre kapta Morva-Hradiste (Ungarisch-Hradisch) ostroma alkalmából kifejtett vitézsége folytán, amely várnak kapitánya volt abban az időben. Tehát abban az időben ezen család huszitaellenes volt, később magatartása lényegesen megváltozott talán a Kazzai sógor-ság révén, akik ismert ultráquisták voltak.

Erről a várról írja Szerémi: „Ludány várának ma már nyoma sincsen” ismert munkájában 28. oldal, pedig hatalmas kövei még ma is láthatók, úgyszintén kettős várárka, amelyet egykor a hrábori malomárok vize öntözött és látott el a szükséges vízzel. A víz kereszttől folyhatott a váráron és fürdőül szolgálhatott egykori tulajdonosainak, mert az ásás alkalmával napfényre kerültek a fürdő egykori kockafenekkövei, nem csekély meglepetésére mostani tulajdonosának. Az egész környéket rengeteg cserép fedi, van közte elég fénymázos, egyiken szent László alakjával került napfényre. Akad sok árpád-kori pénz, nyilhegy, balta, sarkantyú, zabla, sőt akadt egy egész lovas fegyverzet a honfoglalás idejéből, akit sajnos, a tulajdonos elégetett, nehogy a csontok szétszóródjanak, azt gondolván, hogy be lettek szentelve a temetőkör.

Nagyon csodálkoztam a tulajdonos elbeszélésén, mikor közölte velem, hogy feltöltött munkája közben két konyhára akadt, az urak és a szolgálókra, mert az előbbin kizárólag

halcsontokat, a másikon pedig főleg ürítson-tokat talált, a nép egyszerű fia úgy képzelte, hogy halat csak jobb ember ehet állandóan. Megvizsgálván a dolgot megállapítottam, hogy az előbbi hulladék halom még a kökörszakból való volt, a másik pedig későbbi középkori eredetű volt.

Találtak itt bronzkorbéli fejsze aljat, fibulákat, nagy cserépedényeket, üstöket és nyílt tűzhelyeket. A tűz után feltűnt a széles falakban készült titkos utak bejárója a padlásról, ami a huszita időkben gyakori volt, ismeretlen falazások, erős pinceboltok még felbontatlan állapotban, mert az asszony fél, hogy a sárkány, amelyik el van falazva, előjön.

Az ezen helyen felásható leletek egész műzeumot tölthetnének meg, e szerint se száma azoknak, dacára az erős pusztításnak, amelyet avatlan kezek, biztosan már régen művelnek köztük és teljesen igaz van Szeréminek, amikor írja: „Idegen nemzet lakja, bírja a földet; nincs ott kegyelet a mult iránt.”

Dr. Bossányi Kálmán.

Séta a Nitra új medre mentén.

A folyószabályozás és a legújabb — idei — csínés parkmunkálatok által Nitra gyönyörű új sétautat kapott. A félkör alakú út kb. az új szigeti hid táján kezdődik, elhalad a (volt) Gisser-fürdő mellett és a Szarkahegy tövéig húzódik.

Már a szép kilátás is megéri a fáradságot. Egyfelől a hid, sokszázados kálváriai templom, a hatalmas missziós ház, a bizarr állami bérházak, a repülőtér — másfelől, ha megfordulunk, a régi város képei a gőzmalom új építkezése, a piaristák údon kettős tornya, az apácatemplom merész obeliszke, a ferences barátok karcsú tornya, a vár.

Egész szépségében bontakozik ki a Várhegy. Alatta a nagyprépost palotája Mária Teréziabeli dúcos tetőjével. Jobbra a nagyszeminárium és mindent befejezve, a Zobor csodás panorámája a szomszédos falvakkal, Tormoš-sal, Janikovec-vel, a sátorlábtor, a lövőtér, a Zsibrica-hegy.

A Nitra mindkét partját már belepte a sok vadvirág, néhány év alatt erős fészket vert. A halak rég bevonultak az új mederbe, a parton sokan halásznak, élükön a közkedvelt Wagner postással.

A halászok — békés polgárok — munka után ülnek le a part mentén. Türelmesen, mozdulatlanul várják a jó szerencsét. Még a hidra is ülnek, Szent Péter áldásában bizva.

A töltés olyan széles, hogy kerékpárosok is száguldozhatnak rajta.

Kedves út ez, mindig a víz mellett vonul el, hűvös és kellemes sétának való.

Helyesen tenné a város (vagy a Széplő Egylet?) ha a part mentén padokat helyezne el.

Az új hid — a repülőtéren — már nem is új, már úgy fest, mintha régi volna, már van patinája is, a vén, korhadó fahidak meg-hitt romantikája veszi körül.

Nitrának tagadhatatlanul legszebb, de legkevesébb ismert sétája ez.

Német szakíró

15 évi berlini gyakorlattal megtanítja (nemcsak tanítja) Önt vagy gyermekét rövid időn belül németül beszélni. Esetleg kellemes szoba ellenében is.
Cím: Nitra postafiók 8 A.

S z i n h á z.

A színház kapui közel egy hét óta nyitva vannak és fogadják magukba a látogatók nagy tömegét. Ez az érdeklődés bizonyítja, hogy igenis, szükséges volt a színház állandósítására. A közönség elismerésre méltó módon igyekszik a szlovák kultúra harcosainak munkáját megkönnyíteni.

Előjáróban meg kell állapítanunk, hogy a Devinsky-féle színház minden tekintetben kielégíti a nitrai közönség igényeit. Nagyon jó erők felett rendelkezik, a rendezés meglehetősen, ha itt-ott találgatunk is kivétel való dolgokkal, de ugyanakkor megnyugtató magunkat: lesz ez másképpen is. A rendező egészen fiatal ember, de éppen azért agilis, törekvő, aki most áll a kiteljesedés előtt. Mindenek előtt tudnia kell, hogy Pribina idejében a katonák még nem használtak puskaporos fegyvereket.

Az első előadást igen sokan tekintették meg. Ez az előadás megnyitó előadásnak számított és erős nemzetiségi színezete volt.

„Az idegen lobogó alatt” című operett sikeresnek mondható. A melódikák ismeretesebbek, sokáig a fülben csengenek, az operett témája vonzó. Megérjük, hogy a szöveg szerzője megragad minden alkalmat, hogy kihangsúlyozza a szlovák állam örömet kivívott önállósága felett.

A zenekarról is csak elismerőleg írhatunk, habár úgy találjuk, hogy a vonóhangszereket sokszor elnyomják a fúvós hangszerek hangjai.

Ondrej Kováč, a tenorista kellemes hangú színész, rokonszenves alakítást szokott nyújtani, nem keresi a könnyű érvényesülést.

M. J. Václaviková tagadhatatlanul a legjobb hangú énekes a női szereplők között. Játékából azonban hiányzik az átérés, az odaadás.

Nagyon jó erők Pagáč, aki nitrai származású, Páricková végtelenül bájos jelenség, nagyszerű teljesítményt szokott nyújtani Syobodová. Megemlítést érdemelnek még Kabrhel, Hudek komikus, Greguš, Buchová.

Az előadásokat figyelmesen végig szokta tekinteni Haššik zupán is, aki lelkes pártfogója a művészetnek.

Elsőosztályú tűzifa

nagyban és kicsiben kapható

Hasáb handloval
vágott porosz
fűrészelt fa szén
karvini
koks állandó raktáron

Sumichrast Rudolfnál

Nitra, Vodná ulica. Tel. 2291.

Nagy választékban

komplet német konverzációs lexikonok
KVET-nél, Nitra, Hlinkova ul. 31.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felelős szerkesztő és lapkiadó:
Risnyovszky János.
Kéziratokat nem adunk vissza!
Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája
(ezelőtt „Corvin”)
Nitra Piaristák-ut. 22.